

ELÄVÄ ITÄMERI SÄÄTIÖ

TOIMINTAKERTOMUS 2011

Elävä Itämeri säätiön perustivat Ilkka Herlin, Saara Kankaanrinta ja Anna Kotsalo-Mustonen ja se on rekisteröity 3.3.2008. Toiminnan luonteen ja viestinnän yksinkertaistamiseksi säätiö käyttää julkisuudessa nimeä ”Baltic Sea Action Group (BSAG)”. Säätiön virallinen nimi on rekisteröity Itämeren valuma-alueen kaikilla 14 eri kielellä.

Säätiön toiminta kohdistuu laajasti ratkaisujen katalysointiin koko Itämeren alueella kaikkiin Itämeren vakavimpiin ongelmiin: kunnallisista jätevesistä aiheutuviin ravinnepestöihin, maatalouden päästöihin, meriliikenteen turvallisuuteen ja päästöihin sekä vaarallisten aineiden aiheuttamiin haittoihin. BSAS-prosessiin kuuluu edelleen olennaisesti sitoumus-konsepti. Sitoumus on tekijälleen uusi, konkreettinen ja parhaimmillaan strateginen panostus Itämerityöhön.

Vuonna 2011 Elävä Itämeri säätiö jatkoi Baltic Sea Action Summit (BSAS)-prosessin edistämistä. Käytännössä tämä tarkoitti seuraavan Baltic Sea Action Summit:in valmistelemista sekä säätiön sisäisiin prosesseihin panostusta.

Tällöin otettiin käyttöön CRM-järjestelmä (Customer Relations Management) varainhankinnan ja Itämeri-sitoumusten hallintaan sekä aloitettiin verkkosivujen uudistusprojekti.

Näiden toimenpiteiden toteuttamiseksi palkattiin uusia työntekijöitä ja vahvistettiin BSAG:n osaamista erityisesti IT- ja varainhankinnan aloilla.

Vuoden 2011 aikana säätiö/BSAG laajensi toimintaansa ja valmistautui kansainvälistymään, Venäjän ja Ruotsin kautta.

Helmikuussa 2011 BSAG järjesti Helsingissä ensimmäisen Baltic Sea Action Summit seurantatapahtuman, *BSAS Follow-up*, jolloin kaikkien Itämeren ympärysvaltioiden Suomen suurlähettiläät selostivat valtioidensa sitoumusten etenemistä. Samassa tilaisuudessa presidentti Halonen toi Venäjän federaation pääministeri Vladimir Putinin kutsun seuraavaan Baltic Sea Action Summitiin Venäjällä 2012.

Tämä ilmoitus käynnisti BSAG:n laajamittaiset huippukokouksen valmistelut monella tasolla. Säätiön toiminnan kannalta tärkeä tapahtuma oli myös rahankeräyksen myöntö.

I YLEISTÄ

Säätiön tarkoitus

Tukea ja edistää luonnon ja ihmisten hyvinvointia, ja siten säilyttää ja edistää suomalaista kulttuuriperinnettä. Säätiö toteuttaa tarkoitustaan säännöissä mainituilla tavoilla. Kaikki toteuttamistavat edistävät yksinomaan säätiön tarkoituksen toteutumista, eivätkä ne ole liiketoiminnan harjoittamista. Säätiön säännöt on laadittu säätiölain ja hyvien tapojen mukaisiksi.

Arvot

Luonnon ja ihmisen harmoninen yhteiselo, rohkeus yrittää tehdä hyvää sekä avoimuus ja rehellisyys.

Toimintaperiaatteet

Itämeren tilan parantamiseksi säätiö yhdistää tutkimustiedon, toimeenpanon, yritysten voimavarat,

rahoituksen ja poliittisen päätöksenteon. Säätiön keskeinen toimintaperiaate on ratkaisukeskeisyys. Säätiö käynnistää, nopeuttaa ja toteuttaa konkreettisia hankkeita. Lisäarvo yhteiskunnalle syntyy katalyyttinä toimimisesta ja kokoavasta toimintatavasta, jolla hyödynnetään eri sektoreiden resurssit ja vaikutusmahdollisuudet konkreettisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Säätiön toiminta tehostaa yhteiskunnan voimavarojen käyttöä yhdistämällä voimia ja nopeuttamalla ongelmien ratkaisua. Mitä tehokkaammin ja nopeammin ongelmiin tartutaan, sitä enemmän säästetään yhteisiä varoja.

Säätiön visio on puhdas, elävä ja ekologisesti tasapainossa oleva Itämeri.

Hallitus

Säätiön hallituksen muodostivat 2011 FT **Ilkka Herlin** joka toimi myös hallituksen puheenjohtajana, KTM **Peter Immonen** (varapuheenjohtaja) ja professori **Lassi Linnanen**. Säätiön hallitus piti seitsemän kokousta toimintavuodena aikana. Säätiön hallituksen jäsenille ei maksettu palkkioita hallitustyöskentelystä.

Henkilökunta ja hallinto

Säätiön toimintaa johtaa asiamies. Vuoden 2011 aikana dos. **Mathias Bergman** jatkoi asiamiehenä ja meritoimintaohjelman johtajana **Saara Kankaanrinnan** jatkaessa äitiyslomaansa. Säätiön yrityssuhteista ja yritysvarainhankinnasta vastasi kehitysjohtaja KTT **Anna Kotsalo-Mustonen**. Kemian asiantuntija DI **Marja Koljonen** on toiminut vaarallisten aineiden ohjelman johtajana sekä on myös johtanut BSAG:n lannan hyötykäytön ja bioenergian hankkeita. DI **Antti Jokinen** on meritoiminnan ohjelmatyön ohessa ollut European Space Agency:n (ESA) Integrated Applications Program:in suurlähettiläänä TEKS.in palkkaamana.

Pieta Jarva palasi viestintävastaavaksi äitiyslomaltaan elokuussa ja projektipäällikkö **Henna Auno** siirtyi elokuussa äitiyslomalle.

Kesäkuussa **Samuli Tarvainen** aloitti Customer Relations Management (CRM)-projektin koordinaattorina sekä yksityisvarainhankintaprosessin vastuuhenkilönä. Siirtyminen CRM:n käyttöön tulee mahdollistamaan tehokkaamman kokonaistoiminnan. Microsoft Suomi lahjoitti BSAG:lle tarvittavat ohjelmalienssit Itämeri-sitoumuksenaan.

Riitta Gahmberg aloitti verkkosivujen projektikoordinaattorina elokuussa, jolloin myös assistentti **Katriina Kytölä** aloitti työnsä.

FM **Eija Hagelberg** toimi JÄRKI-hankkeen projektijohtajana.

EU:n Baltic Compass-projektin viestintäjohtajana jatkoi **Paula Biveson** ja saman projektin tiedottajaksi palkattiin **Anu Suono** kun **Helena Rosenlew** siirtyi muihin tehtäviin syyskuun lopussa.

Päivi Piispa osallistui projektipäällikkönä BSAG:n lannankäsittely- ja energiahankkeiden valmisteluihin sekä BSAG:n Virtuaalisen Itämeripuolueen (VIMP) ohjelmaan touko – marraskuun aikana.

Säätiön hallituksen puheenjohtaja **Ilkka Herlin** osallistui aktiivisesti toimintaan.

Säätiön työhön on palkattujen työntekijöiden lisäksi osallistunut joukko vapaaehtoisia sekä työvoimatoimiston tuella palkattuja henkilöitä. Aktiivisimmin ovat olleet mukana toiminnassa Mikael Aminoff, Markku Dahl, Carita Martin, Mirja Rosenberg, Jukka Matinvesi, Marina Poutanen, Martti Niska ja Mikael Lilius.

Taloushallinto ja kirjanpito olivat vielä vuoden 2011 ajalta ulkoistettu KLT **Aila Henrikssonille** mutta loppuvuodesta molemmat toiminnot siirrettiin Pretax Oy:lle. Säätiön tilintarkastajina toimi PriceWaterHouseCoopers Oy:n KHT **Jan Holmberg** ja KHT **Johan Kronberg**.

Tulevan Venäjän Baltic Sea Action Summit:in valmistelujen ja järjestelyjen hallintaa varten säätiö solmi keväällä sitoumus pohjaisen yhteistyösopimuksen Eurofacts Oy:n kanssa.

International Advisory Board

Säätiön korkean tason kansainvälinen neuvonantoryhmän puheenjohtaja on presidentti **Tarja Halonen**. Ryhmän jäseniä olivat **Ilkka Herlinin** lisäksi Suomen eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri **Alexander Stubb** ja Viron ulkoministeri **Urmus Paet**, Nokian ja Shellin hallitusten puheenjohtaja **Jorma Ollila**, ruotsalaisen Foundation Asset Managementin syksyllä edesmennyt johtaja **Axel Wallenberg**, MIT:n professori **Bengt Holmström** sekä Venäjän luonnonvarainministeriön neuvonantaja **Igor Maydanov**. Neuvonantoryhmä ei kokoontunut vuoden aikana.

Varain- ja resurssienhankinta sekä taloudellinen tilanne

Säätiön toiminta rahoitettiin vuonna 2011 peruspääoman sekä lahjoitusten avulla. Tilikauden aikana saadut lahjoitukset olivat yhteensä 891.357,85 euroa (2010: 538.093,93). Lahjoituksia saatiin sekä yrityksiltä että yksityishenkilöiltä. Suurimmat yrityslahjoittajat olivat mm. Cargotec Oyj, SEB ja Outotec Oyj, Kemira Oyj ja Martela Oyj. Lahjoituksista 75.000 euroa saatiin Järki-hankkeelle yhteistyössä Luonnon- ja riistanhoitosäätiön kanssa Louise ja Göran Ehrnroothin säätiöltä. BSAG:n meritoimintaohjelma sai Kaleva Travel Balance ohjelman kautta lahjoituksia 9.110,07 euroa.

EU:n Baltic Compass-hankkeelle myöntämä rahoitus oli 167.248,42 euroa ja TEKES:in ESA:n IAP ohjelmalle myöntämä rahoitus oli 25.836,43 euroa.

Kirjanpidollinen ylijäämä oli 214.542,81 euroa (2010: - 117.707,13) ja säätiön oma pääoma oli tilikauden päättyessä 425.813,82 euroa (211.271,01).

Luvuissa ei näy lahjoitettu työ eikä Itämeri-sitoumusten muodossa annetut palvelut, jotka merkittävästi edesauttavat Itämerityötä suoraan ja välillisesti.

Syksyllä 2011 Elävä Itämeri säätiö anoi ensimmäistä kertaa Poliisihallitukselta rahankeräyslupaa, joka myönnettiin 17.10.2011 ajanjaksolle 1.11.2011-31.10.2012. Keräyslupan mukaan keräysaikana kerätyt varat käytetään HELCOM:in (Helsinki-komission) määrittelemien Itämeren ongelma-alueiden ratkaisemiseen.

Baltic Sea Action Groupin ensimmäinen varainhankintakampanja ”*Heitä joululahjat Itämereen*” kohdistettiin suomalaisille yrityksille. Sen tuotto oli 31.12.2011 mennessä noin 65.000 euroa.

Vuoden 2011 aikana Baltic Sea Action Group panosti voimakkaasti varainhankintajärjestelmän rakentamiseen mm. osana vuonna 2012 MTV 3 kanavalla esitettävää Itämeri-sarjaa.

BSAG:n toimintatavan mukaisesti säätiö ei yleensä osta palveluita vaan pyrkii saamaan työt ja palvelut sitoumuksina Itämeren hyväksi. Toimintatapa on todettu kustannustehokkaammaksi kuin mittava varainkeruu ja vastaavien palveluiden ostaminen kerätyillä varoilla.

Omaisuuksienhoito

Säätiölain mukaisesti hallitus huolehtii, että säätiön varat sijoitetaan varmallalla ja tuloa tuottavalla tavalla. Koska Elävä Itämeri säätiö ei hallinnoi suuria omaisuusmassoja, sijoitussuunnitelma vuonna 2011 ei ollut ajankohtainen.

Yhteiskuntasuhteet ja viestintä

Baltic Sea Action Summit-prosessin kautta säätiölle on karttunut kiinteät ja toimivat yhteiskuntasuhteet erityisesti Suomen julkishallintoon ja päättäjiin, mutta myös muihin Itämeren maihin. Verkosto laajeni v. 2011 aikana vahvasti myös muiden Itämeren maiden liike-elämän sekä kansalaissektorin parissa, etenkin Venäjällä ja Ruotsissa.

Syksyllä 2011 säätiö rupesi valmistautumaan kasvavan ja kansainvälistyvän toiminnan

viestintävaatimuksiin. Tähän kuului viestintähenkilökunnan rekrytointi, venäjän kielen osaamisen varmistaminen ja verkkosivujen uudistaminen.

Säätiön keskeinen viesti on, että Itämeren ekologinen tasapaino voidaan palauttaa kaikkien yhteiskuntatahojen laajalla yhteistyöllä joka perustuu avoimiin ja konkreettisiin toimiin. Viestin keskeisimpiä sisältöjä on että jokainen pystyy osallistumaan omalla vahvuusalueellaan niin että itse myös hyötyy. Näin tulevat sukupolvet hyötyvät elävästä Itämerestä.

Säätiön Itämeri-työ on myös esimerkki ratkaisukeskeisestä, jota voidaan soveltaa globaalilla tasolla esimerkiksi ilmastonmuutoksen torjuntaan.

Säätiön toiminnan potentiaaliset riskit ja epävarmuustekijät

Säätiön toiminnan kasvaessa riskiksi voi muodostua yhtäältä resurssien puute sekä toisaalta laajalle levinneen toiminnan hallinta ja valvonta, varsinkin Venäjällä ja Baltian maissa. Tästä saattaa myös koitua maineriskejä, mikäli työ ei edisty tai yhteistyökumppanit eivät toimi sovitulla tavalla.

Säätiön toiminta Venäjän federaation ja erityyppisten viranomaisten ja yritysten kanssa on vaativaa. Toisen Baltic Sea Action Summit:in (BSAS) järjestäminen uusien ja useiden kumppaneiden kanssa hyvin erilaisessa ympäristössä kuin esim. Suomessa on kuitenkin suuri haaste, mutta uudet avaukset luovat myös huikkeitä mahdollisuuksia.

Epävarmuustekijöihin kuuluu suuressa mittaluokassa maailman ongelmien nivoutuminen yhteen sekä ristikkäisvaikutukset, joista esimerkkinä ilmastonmuutoksen vielä tuntemattomat vaikutukset Itämeren tilaan.

II TOIMINTA

Tapahtumia

Tammikuussa 2011 Ilkka Herlin ja Mathias Bergman saivat audienssin Tukholman kuninkaalliseen linnaan esittääkseen BSAG:n toimintakonseptin ja keskustellakseen Ruotsin kuninkaan ja kruunuprinsessan kanssa yhteisestä Itämeri-työstä. Käynti oli hyvin lämminhenkinen ja tuottava (kts alla).

10.2.2011 BSAS Follow-up Helsingissä. Tähän kutsuun perustuvaan tilaisuuteen saapuivat tasavallan presidentti Tarja Halonen, Itämerimaiden Suomen suurlähettiläät, ministeriöiden edustajia, uusia sitoumuksentekijöitä ja lehdistöä, yhteensä n. 120 osallistujaa.

Tilaisuuden avasi SEB:n hallituksen puheenjohtaja Marcus Wallenberg isäntänä koska tilaisuus pidettiin SEB Suomen toimitiloissa.

BSAS Follow-up:in tarkoitus oli vahvistaa BSAG:n siteitä valtioihin ja varmistaa että BSAS-prosessi etenee. Todettiin että 74% kaikista 157 ei-valtiollisesta sitoumuksesta eteni hyvin ja 12% oli saatettu loppuun. 14% kohdalla projektit olivat eri syistä pysähtyneet tai eivät vielä lähteneet käyntiin.

Valtioden sitoumuksista voitiin todeta että kaikki olivat edenneet, tosin eri tehokkuudella eri maissa. Venäjän sitoumusraportista mainittakoon että Kaliningradin vedenpuhdistamo on rakenteilla.

Nämä tulokset osoittivat että sitoumus yhteisen päämäärän saavuttamisen työkaluna on toimiva väline.

Presidentti Halonen esitti Venäjän pääministeri Putinin kutsun seuraavaan Baltic Sea Action Summitiin Venäjälle v. 2012.

VIMP. Kevään 2011 eduskuntavaalien yhteydessä BSAG loi uudentyyppisen ilmiön: Virtuaalisen Itämeripuolueen, VIMP; maailman ensimmäinen puolueeton puolue. VIMP:in idea on koota Itämeri-myönteiset kansanedustajat yli puoluerajojen jotta he tehokkaammin voisivat ajaa Itämeri-asioita eduskunnassa. VIMPiläisiä kertyi 32 kansanedustajaa, jotka kaikki ovat sitoutuneet edistämään Itämeri-asioita. VIMP mm. tuotti sisältöä Suomen hallitusohjlemaan.

VIMP järjesti Helsingissä purjehduksen EM-kilpailujen yhteyteen ”puoluekokouksen” heinäkuussa sekä Itämeri-aiheisen lähetekeskustelun eduskunnassa joulukuussa.

10.9. 2011 BSAG:n kehitysjohtaja Anna Kotsalo-Mustonen avasi Pietarissa **Naisten Kymppin (Fun Run)** ja edisti näin BSAG:n läsnäoloa kaupungissa tulevaa huippukokousta silmällä pitäen. Tätä hän jatkoi puhuessaan 18.11.2011 ”*Women leaders changing the world*”-tapahtumassa.

19.9.2011 Baltic Sea Livingroom-tilaisuus. Tämä Turun kaupungin, Ruotsin hovin ja Ruotsin ”*Levande hav*”-projektin kanssa toteutettu intiimi tapahtuma oli osa Kruununprinsessa Victorian ja Prinssi Danielin virallista Turun vierailua. Kuninkaalliset seurueineen, mukaan lukien BSAG, saapuivat *Tre Kronor af Stockholm* prikillä Aurajoen rannassa sijaitsevan Forum marinumin eteen soittokunnan musiikin tahtiin. Forum marinumiin BSAG oli kutsunut uusia sitoumustentekijöitä esittämään sitomuksensa kuninkaallisten läsnäollessa. Joukossa oli myös päiväkotijärjestäjien, jonka kahden lapsen sitoumusesitys teki seminaarisalissa olohuoneen.

Tilaisuus oli BSAG:n Ruotsin ”valloituksen” lähtölaukaisu ja syksyn aikana BSAG:n vapaaehtoinen Mikael Aminoff levitti BSAG:n toimintakonseptia Ruotsiin, tulevaa BSAG:ia silmällä pitäen.

22. - 23.9.2011 Itämeri-säätiöiden edustajien tapaaminen Ahvenanmaalla. MEP Carl Haglundin aloitteesta ja Anders Wiklöfin kutsusta Ahvenanmaalla oli paikalla Östersjöfonden, Baltic Sea 2020, John Nurmisen säätiö ja BSAG. Säätiöt esittelivät toimintaansa, ja päätettiin yhteisesti antaa Carl Haglundin tehtäväksi ajaa läpi EU:ssa, että jätevesien fosforipäästöraja laskettaisiin nykyisestä 0,5 mg/l :n päästörajasta arvoon 0,1 mg/l.

Syyskuussa 2011 Antti Jokinen osallistui Prahassa UM:n pyynnöstä ETYJ:n Talous ja ympäristöfoorumiin pitäen alustuksen meriliikenne- ja ympäristöyhteistyöstä Itämerellä sekä BSAG:n toimintamallista esimerkkinä kansalaisjärjestön roolista.

Joulukuussa 2011 toteutettiin BSAG:n ensimmäinen varainhankintakampanja. Tämän yrityksille suunnattu joulukorttikampanjan teema ja kehoitus oli: ”*Heitä joululahjat Itämereen!*” . kampanja onnistui hyvin ja osoitti samalla BSAG:lle CRM-järjestelmän voiman.

Keväästä vuoden loppuun työstettiin **BSAG-kirjaa** (Personal Book) joka tuo näyttävästi esiin BSAG:n tarinan ja toimintakonseptimme. Kirjan mahdollistivat Serus Media Oy:n, Saarijärven offset Oy:n ja suunnittelutoimisto Taivaan, journalisti Auli Irjalan, valokuvaajat Janne Gröningin ja Jukka Rapon ja kieli- ja viestintätoimisto Jouttijärven sitoumukset ja se painettiin Stora Enson paperilla. Kirja julkaistiin 1.12.2011 ja se käännetään myös venäjäksi.

Vuoden 2011 aikana BSAG käynnisti yhdessä MTV3:n ja Nordisk Film TV Finland/Matila Röhr Productions:in kanssa 10-osaisen BSAG:sta ja sitoumustentekijöistä kertovan TV-sarjan toteuttamisen.

Vuoden 2011 aikana on kertynyt uusia sitoumuksia 17 kpl, mm. Raisio Oyj, Suomen merivoimat, Eurofacts Oy, Halti Oy, Vesilaitosyhdistys r.y. Vuoden lopussa sitoumuksia oli BSAG:n sitoumuspankissa 182 kpl.

Tiede ja tutkimusyhteistyön tukeminen

Lahjoituksia on käytetty säätiön säädekirjan mukaiseen työhön sekä tieteen ja tiedeyhteisön tukemiseksi. Tämä työ kattaa koko Itämeren alueen jossa säätiö on merkittävä tieteen ja asiantuntijoiden sekä eri alojen tietojen yhteensaattaja.

Esimerkkeinä tästä ovat MMM:n ja YM:n asettaman asiantuntijatyöryhmän (RaKi) työ, jonka päämäärä on luoda Suomesta ravinteiden kierrättämisen mallimaa. BSAG:n edustajat Ilkka Herlin ja Marja Koljonen osallistuivat työryhmän toimintaan kevään 2011 aikana ja työryhmän loppuraportti luovutettiin maa- ja metsätalousministerille ja ympäristöministerille 23.3.2011.

BSAG:llä on yhteistyötä Helsingin yliopiston kanssa, mm. Helsinki University Centre of Environment, HENVI:n kautta. HENVI on mukana EU:n Itämeren alueen (BSR) BONUS ohjelmassa. Säätiön hallituksen puheenjohtaja on BONUS-ohjelman ohjausryhmän jäsen sekä MULTIDOM-hankkeen yhteiskuntavaikuttavuusryhmän jäsen.

BSAG oli myös aktiivisesti rakentamassa hanketta, jossa Helsingin yliopiston ja Aalto-yliopiston kehittämiä uusia nopeita analyysimenetelmiä on tarkoitus soveltaa vaarallisten aineiden analytiikkaan mm. suoraan esineistä ilman aikaa vievää näytteiden esikäsittelyä.

BSAG myös aloitti yhteistyön CORE-konsortion kanssa: Aalto-yliopisto, länsi-uusmaalaiset rannikkoyhteisöt, Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos, WWF ja merivartiosto.

Säätiö myönsi apurahan FM Kenneth Kumeniukselle 4.090,00 euroa hänen uusia tehokkaita käytännön öljytorjuntamenetelmiä käsittelevään väitöskirjatyöhönsä.

BSAG on toimintavuoden aikana tuottanut tieteen tulosten popularisointimateriaalia julkaisuihin ja suullisiin esityksiin sekä tekstejä asiantuntijajulkaisuihin (esim. Bergman: Not why?, not when? – but how! – innovative solutions for the Baltic Sea. *Baltic Rim Economies*, 5, 2011).

BSAG on myös tukenut uusia EU-hankehakemuksia toimimalla suosittelijana.

Ohjelmat ja projektit

Rehevöityminen

Suomen hallitus sitoutui 10.2.2010 pidetyssä BSAS-huippukokouksessa ryhtyvänsä tehostettuihin toimiin Saaristomeren hyvän tilan saavuttamiseksi vuoteen 2020 mennessä. Toisessa sitoumuksessa Suomesta luvattiin tehdä ravinteiden kierrättämisen mallimaa. Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö asettivat työryhmän toteuttamaan näitä sitoumuksia keväällä 2010. Työryhmän tehtävänä oli laatia tiekartta tarvittavista toimenpiteistä, joilla voidaan tehostaa ravinteiden kierrätystä vesiensuojelun edistämiseksi ja Saaristomeren tilan parantamiseksi. BSAG:n edustajat Ilkka Herlin ja Marja Koljonen osallistuivat työryhmän toimintaan syksyn 2010 ja kevään 2011 aikana. Työryhmän loppuraportti luovutettiin maa- ja metsätalousministerille ja ympäristöministerille 23.3.2011.

Ratkaisun löytämiseksi Luoteis-Venäjän eläintilojen lantaongelmaan BSAG seurasi aktiivisesti

Pöyryn aiheesta tekemää konsulttiselvitystä. Selvitystä täydennettiin BSAG:n esiin tuomilla näkökohdilla. Mahdollisista ratkaisukeinoista käytiin keskusteluja myös suomalaisten energiayhtiöiden ja laitetoimittajien kanssa ja osallistuttiin neljään aiheesta käsittelevään seminaariin Venäjällä, Suomessa ja Ruotsissa.

BSAG on toiminut myös HELCOM:n EU-rahoituksella teettämän Balthazar-hankkeen johtoryhmän jäsenenä. Projektin maatalousosiossa on kartoitettu maatalouden kuormitusta alueella ja laadittu ehdotuksia ja toteutettu pilottihankkeita suurilla eläintiloilla. Tämän lisäksi projektissa on pyritty edistämään toimia, joiden avulla ravinnekuormituksen seuraamista Venäjällä voitaisiin toteuttaa HELCOMin suositusten mukaisesti.

Vaaralliset aineet

BSAG seurasi aktiivisesti Suomen ympäristökeskuksen koordinoimaa laajaa vaarallisten aineiden esiintymiseen ja hallintaan liittyntä Cohiba-projektia. Hankkeessa kehitettiin mm. biologisia testejä akuutin ja pitkäkestoisen myrkyllisyyden havaitsemiseksi puhdistetuista kunnallisista jätevesistä. Toksisuustestit todettiin välttämättömäksi apukeinoksi kemiallisen analysoinnin rinnalla, kun arvioidaan jätevesien haitallisuutta. BSAG:n vapaaehtoistyöntekijä Carita Martin selvitti em. testien nykyistä saatavuutta ja todellisia laskutettavia analyysikustannuksia Itämeren maiden laboratorioissa taustamateriaaliksi HELCOMin piirissä jatkossa tehtäville päätöksille testien käyttöönottamisesta.

Keväällä 2011 BSAG kutsui koolle ongelmajätetyöryhmän etsimään ratkaisuja vaarallisten jätteiden käsittelyyn liittyviin ongelmiin Luoteis-Venäjällä. Työryhmään kuuluvat edustajat Ekokem Palvelut Oy:stä, Pöyry Finland Oy:stä, Turun kaupungin ympäristöhallinnosta ja konsulttitoimisto ReachLawsta sekä ympäristökonsuli emeritus Esko Seppälä Suomen Pietarin pääkonsulaatista. Vuoden aikana on valmisteltu ehdotusta Pietarin kaupungille ja Venäjän federaatiolle sitoumuksesta vaarallisten jätteiden aiheuttamien ongelmien ratkaisemiseksi.

BSAG toimi aloitteentekijänä ja oli aktiivisesti rakentamassa hanketta, jossa Helsingin yliopiston ja Aalto-yliopiston kehittämiä miniatyrisoituja mikrosirutekniikkaan perustuvia nopeita analyysimenetelmiä on tarkoitus soveltaa vaarallisten aineiden analytiikkaan mm. suoraan esineistä ilman aikaa vievää näytteiden esikäsittelyä. Analyysi uusilla mikrosirutekniikkaan perustuvilla menetelmillä kestää vain sekunteja. Menetelmillä voitaisiin oleellisesti parantaa viranomaisvalvonnan edellytyksiä samoin kuin yritysten edellytyksiä kestävän kehityksen mukaiseen vapaaehtoisuuteen perustuvaan toimintaan. Korkeakoulujen lisäksi hankkeeseen lupautuivat mukaan mm. YM, Tukes, SOK ja MasterDisc Oy. Hankkeelle haetaan rahoitusta.

Risto Jaatinen teki kirjallisuusselvityksen ”Itämeren kemiallisen kuormituksen biologiset vaikutukset” työskennellessään Aalto-yliopiston järjestämän ympäristönsuojelun jatkokoulutusohjelman aikana BSAG:ssa.

BSAG on toiminut myös HELCOM:n EU-rahoituksella teettämän Balthazar-hankkeen johtoryhmän jäsenenä. Projektin vaaralliset aineet-osiossa on vuoden 2011 aikana toteutettu mm. pilot-projekti loisteputkien keräämiseksi ja käsittelemiseksi Kaliningradissa sekä tutkittu vaarallista jätettä sisältävän Leningrad Oblastin alueella sijaitsevan Ust-Tosnon kaatopaikan ympäristöpäästöjä ja laadittu kaatopaikalle kunnostussuunnitelma.

Maatalous ja bioenergia

Baltic Sea Action Groupilla on käynnissä kaksi maatalouteen liittyvää hanketta: Järki (= Maatalouden vesiensuojelun ja luonnon monimuotoisuuden järkevää edistämistä) sekä EU:n rahoittama Baltic Compass.

Järki

Yleistä

Järki-hanke on Elävä Itämeri säätiön (BSAG) ja Luonnon- ja riistanhoitosäätiön (LRS) yhteishanke, jota rahoittavat Louise ja Göran Ehrnroothin säätiö (75.000 euroa/vuosi), Sophie von Julinin säätiö (60.000 euroa/vuosi) sekä vuoden 2012 alusta myös Suomen Kulttuurirahasto (140.000 euroa). Hankkeen hallinnointi on jaettu BSAG:n ja LRS:n kesken siten, että BSAG hallinnoi Louise ja Göran Ehrnroothin säätiön myöntämää rahoitusta, jolla on palkattu hankkeen projektipäällikkö Eija Hagelberg. Hankkeen toinen työntekijä Kaisa Tolonen työskentelee LRS:n palkkalistoilla. Hanke käynnistyi vuoden 2009 alussa ja jatkuu vuoden 2013 loppuun. Hankkeen asiasisällön ensisijaisena ohjaajana on toiminut LRS:n hallituksen jäsen Fredrik von Limburg Stirum ja ohjausryhmän puheenjohtajana BSAG:n hallituksen puheenjohtaja Ilkka Herlin.

Tavoite

Järki-hankkeen tavoitteena on lisätä ympäristötoimenpiteitä maataloudessa. Se tapahtuu vain konkreettisin toimin tilatasolla. Järki-hankkeessa kartoitetaan ja ratkaistaan niitä pullonkauloja, jotka estävät tai hidastavat ympäristötoimenpiteiden toteuttamista maataloilla. Työtä tehdään kahdella tasolla: tekemällä tilakohtaista neuvontatyötä ja kartoittamalla pullonkauloja tilatasolla, toisaalta kehitetään ympäristötoimenpiteisiin liittyvää päätöksentekoa, mm. ympäristötukiohjelmaa. Vuoden 2011 erityistemoina olivat luomu ja CAP-uudistus.

Viljelijöiden neuvonta

Vuonna 2011 Järki-hankkeen tilakohtainen neuvonta keskittyi läntiselle Uudellemaalle (Kaisa Tolonen). Järki-hanke osallistui aktiivisesti Ympäristökuiskaaja-hankkeeseen, joka on usean toimijan yhteishanke, jossa järjestetään viljelijöille ja maatalousneuvojille korkealaatuista koulutusta eri puolilla Suomea.

Omat tilaisuudet

Järki-hanke on järjestänyt useita epävirallisia keskustelutilaisuuksia asiantuntijoille, joissa on voitu vapaasti keskustella aihepiiriin liittyvistä haasteista. Vuonna 2011 järjestettiin kolme tilaisuutta: maaliskuussa Luomu-keskustelutilaisuus Königstedtin kartanossa Vantaalla, toukokuussa biodiversiteetti-keskustelutilaisuus Kosken kartanossa Salossa ja ravinnekierrätys-keskustelutilaisuus Gundbyn tilalla Raaseporissa.

Ympäristötuet ja EU:n CAP

Järki-hankkeen ohjausryhmässä on sovittu, että Järki-hankkeen resurssit käytetään Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman (2014-2020) laatimisen seurantaan ja siihen vaikuttamiseen ennemmin kuin koko EU:n maatalouspolitiikkauudistukseen (CAP-reformi) vaikuttamiseen. Järki-hankkeen molemmat työntekijät ovat mukana MMM:n asettaman ympäristötukiohjelman valmisteluryhmän alatyöryhmissä, ja yhteistyötä tehdään monien muiden alaryhmissä mukana olevien kanssa. Ympäristötukiasiat ja muut maaseudun kehittämisohjelmaan liittyvät ympäristöasiat ovat olleet aktiivisesti esillä Järki-hankkeen ohjausryhmän kokouksissa vuoden 2011 aikana.

Muut tapahtumat

Järki-hanke osallistui neljän ympäristöjärjestön yhteisen Ympäristöakatemian päättäjäkoulutuksen suunnittelutyöryhmään ja järjestelyihin. Vuoden 2011 koulutuksen otsikkona oli ”*Luonnon monimuotoisuus maatalouden edellytyksen – ohjaavtko tukitoimet oikeaan suuntaan?*”.

Järki-hankkeelle tarjottiin vuoden mittaan useita tilaisuuksia kertoa hankkeen toiminnasta ja ajatusmaailmasta. Esitelmiä ja pyydettyjä puheenvuoroja kertyi vuoden mittaan 18 kappaletta.

Yhteistyötä on tehty aiempien vuosien tapaan lukuisien yhteistyökumppanien kanssa. Tärkeimpiä ovat olleet: TEHO Plus –hanke (Varsinais-Suomen ELY-keskus), WWF Suomi, Suomen riistakeskus, RaHa-hanke (Uudenmaan ELY-keskus), Baltic Compass-hanke ja Baltic Deal-hanke

sekä useat viljelijät ja yksityiset neuvojat, joiden kanssa on ajatuksia vaihdettu.

Viestintä

Hankkeen internet-sivuja www.jarki.fi on päivitetty vuoden mittaan ajankohtaisilla tiedoilla. Vuoden 2011 alussa lisättiin sivustolle uusi kokonaisuus ”Esimerkkituloja”, jossa vuoden alussa julkaistiin salolaisen Mikkolan tilan Itämeri-sitoumuksena toteutettu karttaesitys maatalan ympäristötoimenpiteistä. Ilkka Herlinin Maaseudun Tulevaisuudessa kuukausittain ilmestyneet kolumnit on vuoden 2011 kuluessa julkaistu hankkeen internet-sivuilla.

Tietoa on muuten jaettu lähinnä aktiivisen sähköpostilistan kautta. Järki-hanke on vuoden 2011 aikana ollut esillä lehdistössä muutamia kertoja, liittyen Länsi-Uudellamaalla tehtyyn neuvontatyöhön sekä Ympäristökuiskaaja-hankkeeseen.

Baltic Compass

Ruoan lisääntyvä kysyntä sekä ilmastonmuutoksen ennustetut vaikutukset tulevat todennäköisesti lisäämään ruoantuotantoa Itämeren alueella. Samanaikaisesti rehevöityminen on isoin yksittäinen uhka Itämerelle. BSAG lähti mukaan EU-projekti Baltic Compassiin pystyäkseen vauhdittamaan maatalouden ympäristönsuojelutyötä myös kasvavien tuotanto-ototusten paineessa. Baltic Compass on EU:n Itämeren ohjelman rahoittama kolmivuotinen projekti, jonka tavoitteena on edistää kestävää maataloutta ja vähentää Itämeren rehevöitymistä. Baltic Compass aloitti toimintansa joulukuussa 2009 ja jatkaa sitä vuoden 2012 loppuun asti.

Projektin 22 partneria yhdeksästä maasta ovat järjestäytyneet kuuteen työpakettiin keskittyen skenaariomalleihin, hallinnon ja sääntelyn kysymyksiin, innovaatioihin ja uusiin teknisiin ratkaisuihin, ympäristöinvestointeihin sekä maatalouden parhaiden käytäntöjen tunnistamiseen. BSAG on vastuussa projektin viestintätyöpakettista.

Vuonna 2011 Baltic Compass on julkaissut mm. listan tärkeimmiksi katsomistaan maatalouden ympäristönsuojelutoimenpiteistä sekä maaraportit niiden toimeenpanosta. Lisäksi julkaistiin kuusi maaraporttia, jossa käytiin läpi miten ympäristönsuojelutavoitteet ovat toteutuneet kansallisella tasolla. Raportit mahdollistavat maiden vertailun sekä oppimisen sitä kautta. Compass tekee kuusi pilottihanketta eri maissa tutkiakseen kestäväen maatalouden edistämiseen liittyviä investointeja ja niitä estäviä ja edistäviä seikkoja. Compassin vedenlaatuun keskittyvä partneri SYKE on julkaissut koko Itämeren alueen kattavan oppaan, jolla pyritään harmonisoimaan vedenlaatuun liittyviä metodeja vertailtavuuden edistämiseksi.

Baltic Compass on ollut esillä useissa seminaareissa ja tapahtumissa. Baltic Compass järjesti toista kertaa yhteistyössä Baltic Dealin ja Baltic Manuren kanssa kansainvälisen ”*A Greener Agriculture for a Bluer Baltic Sea*” -konferenssin, tällä kertaa Ruotsissa. Lisäksi projekti järjesti viidessä maassa National Round Table-kokouksia, joissa Compass-väki tapasi maatalouteen ja ympäristönsuojeluun liittyvien ministeriöiden ja organisaatioiden edustajia.

Puhdas ja turvallinen meriliikenne/Meritoimintaohjelma

Sitoumukset. Vuoden aikana toteutuneista sitoumuksista mainittakoon:

Shell yhdessä BSAG:n kanssa järjesti ”*Oil Spill in Ice*”-seminaarin Finlandia-talossa kesäkuussa.

SET Groupin sitoumus Öljyntorjunta-alusten ja -teknologian hankinnan konsultoinnista Venäjälle tuotti tulosta: Venäjä tilasi uuden suuren monitoimialuksen.

Muuttopalvelu Niemi Oy toimitti varustekontin vapaaehtoisille öljyntorjuntajoukoille

HT Industry Solution demostroii öljyisen jätteen käsittelyn seurantalogistiikkaa öljyntorjuntaharjoituksen yhteydessä.

Oceana avasi toimiston Kööpenhaminaan ja toteutti 2-kuukautisen tutkimusmatkan Itämeren suojelualueiden tilan ja tarpeen monitoroimiseksi. Tuloksena runsaasti materiaalia netissä ja julkaisuna.

IBM, VTT ja SYKE julkaisivat yhteistyönä sovelluksen, jolla kansalaiset voivat lähettää ympäristöhavaintoja älypuhelimien avulla.

Yhteistyö Euroopan Avaruusjärjestön (ESA) ja TEKES:in kanssa

Tekesin rahoittamana BSAG jatkoi edellisen vuoden lopulla solmittua yhteistyötä Euroopan Avaruusjärjestön kanssa merellistä ympäristöä, turvallisuutta ja kuljetuksia hyödyntävien satelliittipalvelujen edistämiseksi. Toiminnan puitteissa kartoitettiin satelliittipalvelujen nykyisiä ja mahdollisia uusia käyttäjäryhmiä. Edellä mainittuja aiheita käsiteltiin kesäkuussa järjestetyssä IAP Ambassador Platform for The Baltic Sea Region (APBSR) avausseminarissa, johon osallistui noin 70 henkilöä. Loppuvuodesta järjestettiin vielä useita asiantuntijatapaamisia, joiden pohjalta ESA valmisteli kaksi tarjouspyyntöä soveltuvuustutkimuksista: ”Improving Maritime Safety by better Situational Awareness” ja ”Coastal Surveillance and Water Quality Monitoring”. Vuoden lopulla sovittiin ESA:n ja BSAG:n yhteistyön jatkamisesta vuosille 2012-2013.

BSAG:n strategiset meriliikennehankkeet Safest Sea, AIS⁺ ja Port Waste Reception (PWR)

Strategisten hankkeiden tavoitteita on pidetty esillä tavattaessa meriliikenteen toimijoita, kuten Liikenneviraston, valvontaviranomaisten, tutkimuslaitosten ja yritysten edustajia sekä m.m. europalaisen EfficienSea-projektin toimijoita. Asiat etenevät hitaasti, mutta tavoitteista on yhteinen näkemys. Kehitysprojekteja on Euroopan mittakaavassa monia, mutta asioiden implementoinnissa edetään varovasti ja olemassaolevien järjestelmiä yhteensovittaen. Yhteistyö ESA:n kanssa tukee BSAG:n strategisten hankkeiden tavoitteita. AIS⁺ hankkeen osalta odotetaan liikahduksia vuoden 2012 aikana, samoin satamien jätteiden vastaanotossa tulevan BSAS 2012 vauhdittamina.

Innovatiiviset ratkaisut

Säätiö pyrkii tukemaan uusien menetelmien tutkimista ja kehittämistä yhdessä tutkimuslaitosten ja yritysten kanssa. Vuoden 2011 aikana BSAG on tutustunut ja tukenut erilaisia uusia aloitteita, mm. öljyntorjunnan ja vedenpuhdistuksen aloilla.

III TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

Vuosi 2011 oli säätiön sekä vakiinnuttamis- että laajentamisvuosi. BSAS Follow-up järjestelyt varmistivat vauhdikkaan alun ja tilaisuudessa esitetty kutsu seuraavaan huippukokoukseen Venäjälle varmisti loppuvuoden aktiiviteetit.

Vuonna 2012 Venäjän BSAS vaatii paljon ponnisteluja sekä uusien konkreettisten sitoumusten saamiseksi että poliittisella tasolla. BSAG ja sen toimintatapa ovat vielä suhteellisen tuntemattomia

Suomen ulkopuolella joten BSAG:n sanoman levittäminen vaatii viestinnällistä taitoa sekä myös kielitaitoa.

BSAG:n toimintakonseptin esittämiseksi ja etenkin uusien sitoumusten hankkimisen vauhdittamiseksi järjestetään *BSAG Base Camp* tilaisuuksia Suomessa, Ruotsissa ja Venäjällä ennen huippukokousta.

Tulevassa huippukokouksessa BSAG pyrkii keskittymään vaarallisten aineiden hallintaan ja käsittelyyn, eläinlannan hyötykäyttöön ja ravinteiden kierrättämiseen sekä meritoimintojen haittojen ehkäisyyn.

Sekä viestintä BSAG:n toiminnasta että kasvavan toiminnan rahoittaminen ovat ensisijaisen tärkeitä. Kesällä 2012 esitettävä 10-osaisen BSAG TV-sarjan ”*Itämeri*” on määrä tyydyttää näitä molempia tarpeita.

Kasvava toiminta ja uudet toimintaympäristöt luovat paineita säätiön pienelle organisaatiolle, sen työntekijöille sekä rahoitukselle. Säätiö kansainvälistyy hakemalla paikallisia toimijoita kussakin Itämeri-maassa, jotta BSAG:n toimintaa voidaan levittää koko alueelle niin että asiasisältö ja konsepti säilyvät ilman että säätiön tai sen työntekijöiden itse tarvitsisi siirtyä valuma-alueen kaikkiin maihin.